

Les Fibules de l'interior **de CATALUNYA**

M. CURA - MORERA
i A. M.ª FERRAN

Creiem oportú de revisar aquí les diferents fibules aparegudes en els jaciments preromans de l'interior de Catalunya, ja que elements dotats d'una tipologia molt variada permeten establir diferents seqüències cronològiques al llarg de l'Edat del Ferro. D'altra banda, aquestes foren en realitat excloses en l'obra de Rosario Navarro, la qual en tractar en general sobre les fibules trobades a Catalunya, no havent-les vist en referir-les, pot induir a qualche error.

A) FIBULES DE DOBLE RESSORT.

Sítges de la Guingueta (Olius-Solsona).

— Una fibula fragmentada de doble ressort, de bronze, que passà inadvertida a Mn. Serra; se'n conserva un dels ressorts amb cinc voltes, un extrem de l'agulla i part del pont de secció circular (fig. 1, 1).

Poblat de Castellvell (Olius-Solsona).

— Una fibula de doble ressort, molt completa, ja que sols li falta l'agulla. És petita i té el pont de secció rectangular; els seus ressorts presenten quatre voltes. El seu peu de 20 mm. presenta una petita pestanya (figures 1, 2).

Poblat d'Anseresa (Olius).

— Una fibula fragmentada, corresponent a un fragment de pont de secció rectangular i quatre espirals d'un dels ressorts (fig. 1, 3).
És per a nosaltres evident que les fibules de

doble ressort entren a Occident per mitjà del comerç fenici, el qual des de les costes d'Andalusia fins al Llenguadoc Occidental penetra vers l'interior seguint els camins naturals de les valls dels rius. No són, però, les fibules de doble ressort l'únic element material que en la zona pre-pirinenca catalana permeten parlar d'influències púniques, car existeixen ceràmiques a venís roig en el poblat d'Anseresa.

La cronologia d'aquestes fibules ens porta, després de la coneixença de les necròpolis de les Boques de l'Ebre (la Palma i Mianes) a no baixar-les més enllà de finals del segle VII o principis del segle VIa. JC., moment a que correspondrien els exemplars de Castellvell i Anseresa; però que degué ja iniciar-se a principis del segle VII a. JC. antigor que sembla atorgada a la fibula de la Guingueta, per la seva relació amb ceràmiques del Bronze Final del tipus de Merlés.

B) FIBULES ANULARS.

Poblat d'Anseresa (Olius).

— Una fibula anular amb pont, en forma de timbal elipsoidal, i amb frontissa, és a dir, del tipus 2b de Cuadrado, i peu normal. El diàmetre de l'anell, encara que fragmentat, és de 28 mm. (fig. 1, 4).

— Fibula d'agulla lliure amb topall de frontissa, amb pont de tipus navetiforme estret, del tipus 4b de Cuadrado, i el seu anell és de 22 mm. de diàmetre, va revestit d'un fil enrotllat en espiral (fig. 1, 5).

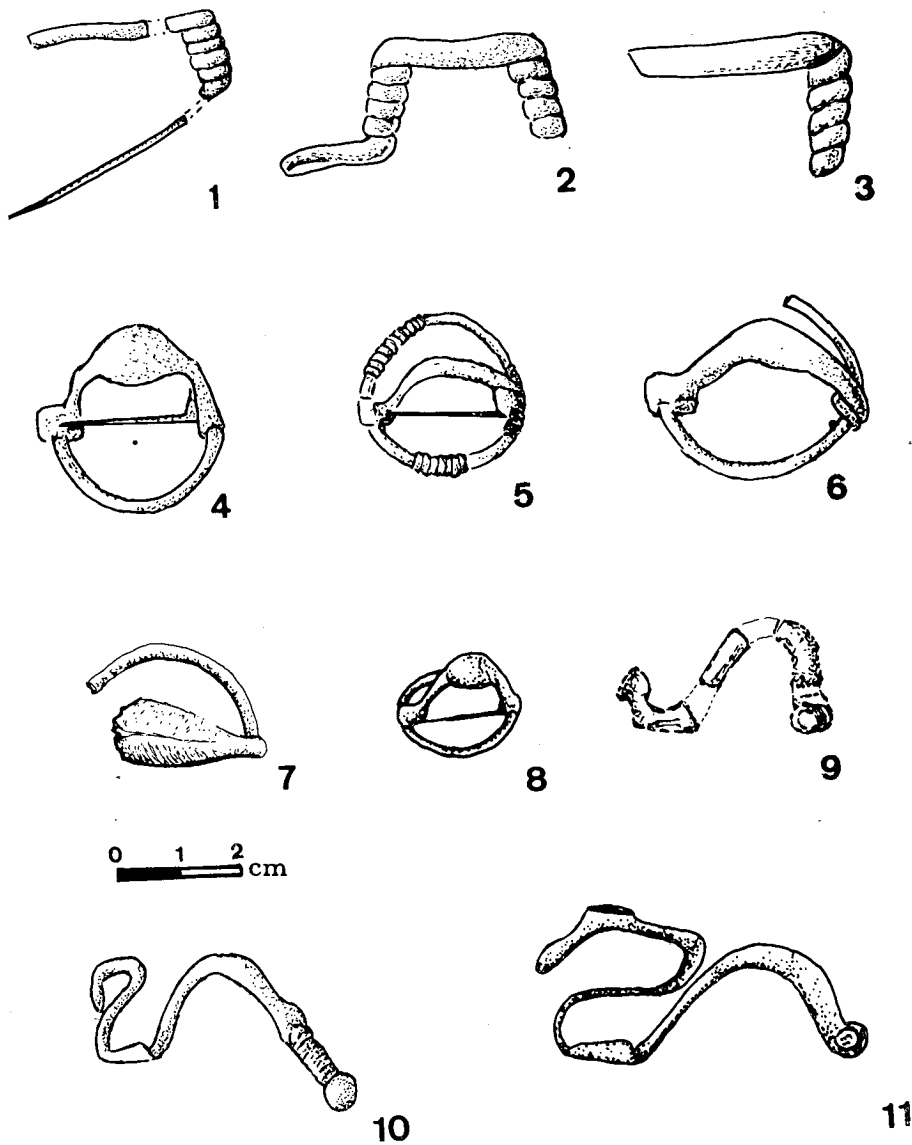

Fig. 1.— Fibules de l'interior de Catalunya.

— Fíbula segurament d'agulla lliure, però que l'ha perdut; el seu pont navetiforme és de tendència romboïdal, i el seu anell també fragmentat tindria un diàmetre de 34 mm. (figura 1, 6).

— Restes d'un altre fíbula que seria del mateix tipus, però sols conserva part del pont i part de l'anell (fig. 1, 7).

Poblat d'El Cogulló (Sallent).

— Una petita fíbula de 20 mm. d'anell, del tipus 2b de Cuadrado (fig. 1, 8).

Però les fíbules anulars, dites hispàniques, presenten el problema cronològic de llur exten perduració al llarg de l'Edat del Ferro; això no obstant, Cuadrado intentà donar una cronologia als diferents tipus; seguint-lo a ell les fíbules d'Anseresa tindrien una datació del

segle V, llevat potser de la fíbula amb anell revestit que correspondria a una datació posterior. La fíbula d'El Cogulló aparegué en un nivell de finals del segle III a. JC.

C) FÍBULES ZOOMORFES.

Poblat d'Anseresa (Olius).

— Una fíbula de La Tène. L'apèndix caudal d'aquesta és doble, i, sense atènyer el pont, es replega i retorna sobre sí mateix, formant un cap d'ànec. Presenta encara sobre aquest cap el buit destinat a allotjar alguna perla de coral o pasta de vidre. L'agulla n'ha desaparegut, i conserva solament una part de l'eix, remata per un botó esferoïdal. Les seves mides són: 35 mm. de llargària, i 19 mm. d'alçada (fig. 1, 10).

Poblat d'El Cogulló (Sallent).

— Un pont de bronze que correspon a una fíbula de La Tène; presenta una secció rectangular prima i ampla; el seu apèndix caudal tornant-se toca el pont, i retorna de nou sobre sí mateix formant un cap d'ànec, sobre el qual existeix el buit destinat a allotjar la perla de pasta de vidre o de coral. La seva agulla devia ésser lliure amb topall de corda pel seu interior. Aparegué en un nivell de la segona meitat del segle IV a. J.C. (fig. 1, 11).

Aquestes fíbules associades a la moda de la decoració a base de perles de coral o pasta de vidre, donen una cronologia dels segles V i IV en els països cèltics.

D) FÍBULES DE PIVOT AIXECAT.

Poblat d'Anseresa (Olius).

— Un fragment de pont, segurament pertanyent a una fíbula de pivot aixecat, però aquest li falta. El pont és de secció rectangular (fig. 2, 15).

Poblat d'El Cogulló (Sallent).

— Un fragment d'un pont de fíbula de pivot aixecat, de mida petita, aparegut en un nivell d'incendi, datable a mitjans segle IV a. J.C. (fig. 1, 9).

E) FÍBULES ROMANES.

Poblat de Sant Miquel de Sorba (Montmajor).

— Una fíbula del tipus dit de botons, de bronze, molt ben conservada, de 58 mm. de longitud; el seu pont pla té forma de cinta i conserva solament dos botons, un d'ells en l'extrem de l'eix, i l'altre sobre el seu peu de forma quadrada (fig. 2, 14).

Inclouem encara associats aquests dos fragments del mateix poblat, per bé que en classificar-los en una tipologia determinada: el seu estat fragmentari no ens permet de

— Un pont de fíbula en forma de fulla de lloret; té el final del peu fragmentat (figura 2, 12).

— Part d'un pont i rotllament en molla amb topall de corda; aquesta passa per sota el pont impedit l'elevació de l'agulla lliure d'aquesta fíbula (fig. 2, 13).

BIBLIOGRAFIA

CUADRADO, E.: «**Problemas de la fíbula anular hispánica**». Monografías del Seminario de Arqueología de la Universidad de Salamanca, 1957.

CUADRADO, E.: «**Precedentes y prototipos de la fíbula anular hispánica**». Trabajos de Prehistoria del Seminario de Historia Primitiva del Hombre de la Universidad de Madrid, VII, Madrid, 1963.

CURA-MORERA, M. y FERRAN RAMIS, A. M.ª: «**El poblado prerromano de «El Cogulló» (Sallent-Barcelona)**», en «Pyrenae», 5, Barcelona, 1969.

CURA-MORERA, M.: «**Inicis de la vida urbana en el món indígena de Catalunya: Anseresa**», en el VII Symposium Internacional de Prehistòria Peninsular (en premsa).

NAVARRO, R.: «**Las fíbulas en Cataluña**», Barcelona, 1970.

SERRA VILARO, J.: «**Poblado ibérico de Castellvell (Solsona)**», en Mem. 27 de la J.S.E.A., Madrid, 1918.

SERRA VILARO, J.: «**Poblado ibérico de Anseresa, Olius**», en Mem. 35 de la J.S.E.A., Madrid, 1921.

SERRA VILARO, J.: «**Poblado ibérico de Sant Miquel de Sorba**», en Mem. 44 de la J.S.E.A., Madrid, 1922.

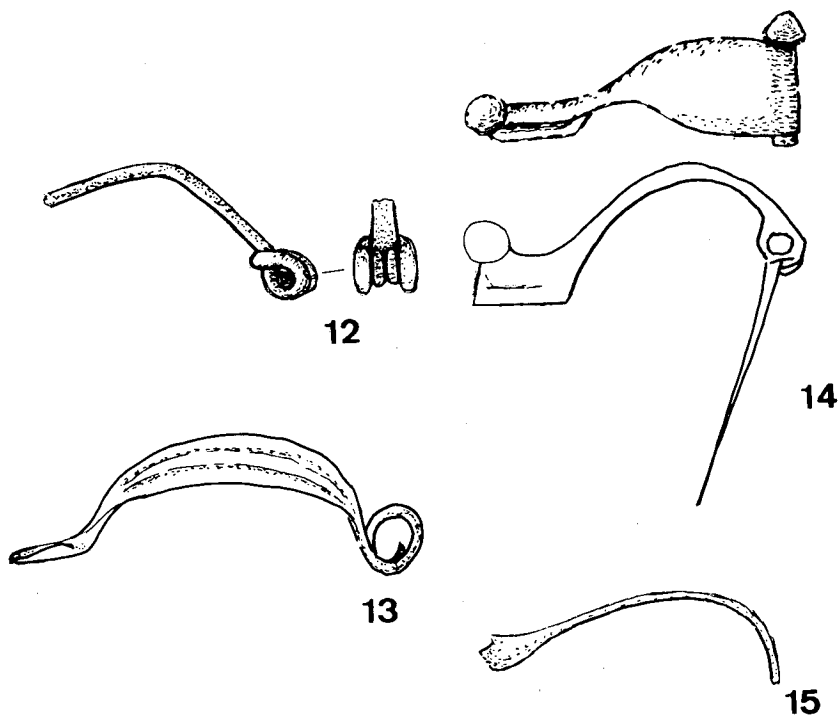

Fig. 2. — Fíbules de l'interior de Catalunya.